

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΝΑΖΙΣΜΟΥ

“Ο πατέρας μου μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα”

ΚΡΗΤΗ ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΟ ΣΟΥ ΒΑΣΙΛΕΜΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ

Του Βαγγέλη Σαρτζετάκη

Κάθε χρόνο τούτες τις μέρες τιμούμε τη Μάχη της Κρήτης γιορτάζοντας το έπος και την ηρωική αντίσταση του κρητικού λαού στο φασισμό και στην υποδούλωση. Βαρύ το χρέος και περίσσια τιμή στον ανώνυμο Κρητικό μαχητή, στους Αυστραλούς, Νεοζηλανδούς και Έλληνες στρατιώτες που αντέταξαν τα στήθη τους στο Γερμανό κατακτητή, γράφοντας με το αίμα τους την εποποιία της Μάχης της Κρήτης.

Τιμή και δόξα ακόμη σ' εκείνους που στήσανε την αντίσταση της Κρήτης, σύμβολο και μνημείο της ελεύθερης συνείδησης του ανθρώπου για κάθε τόπο και για κάθε περίπτωση, γιατί όσο θα στέκει ο κόσμος και όσο θα στέκει η συνείδηση του ανθρώπου, αντίσταση θα χρειαστεί να κάνει και η Κρήτη.

Οι Κρητικοί ήμασταν ανέκαθεν συνηθισμένοι να κρατούμε όπλα. Κάθε Κρητικός είχε το ντουφέκι του, που ήταν γι' αυτόν τόσο πολύτιμο, όσο η αγαπημένη του, όπως έλεγε ένας γέρος Κρητικός που τραυματίστηκε στη μάχη. Οι αλεξιπτωτιστές που είχαν την ατυχία να προσγειωθούν μέσα ή κοντά σε κρητικά χωριά βρέθηκαν αντιμέτωποι με τους χωρικούς που ήταν οπλισμένοι με αυτοσχέδια όπλα, ακόμη και τα γυναικόπαιδα που βγήκαν για να πολεμήσουν τους εισβολείς. Τα όπλα τους κυμαίνονταν από παλιά ντουφέκια και επιτραπέζια μαχαίρια, μέχρι ακονισμένες αξίνες και πέτρες.

Εγώ και οι φίλοι μου, όλοι μας ορφανά μικρά παιδιά, καμαρώναμε τα ξαδέφια μας από 16 χρονών και άνω με τα μαύρα ρούχα, τις μαύρες μπότες και τα μαύρα γένια, να κρατούν γερμανικά πολυβόλα και δεσμίδες σφαιρές κρεμασμένες στο στήθος. Πόσο θα θέλαμε να είμασταν κι' εμείς μεγάλοι!

Η Μάχη της Κρήτης

Πριν 70 χρόνια οι Ναζί αφού υποδούλωσαν το λαό τους εξαπέλυσαν το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και κατέκτησαν την Ευρώπη με τα επίλεκτα στρατεύματά τους. Με τους ουρανοκατέβαντους αλεξιπτωτιστές, τους πράσινους διαβόλους, όπως έλεγαν, διεξήγαγαν την πιο παράδοξη μάχη της ιστορίας, που έμεινε γνωστή σαν η Μάχη της Κρήτης. Όταν το Μάιο 1941 δόθηκε η διαταγή του Χίτλερ να εφαρμοστεί το σχέδιο “Ερμής” για την κατάληψη του νησιού, η Κρήτη ήταν ανοχύρωτη και ανυπεράσπιστη, επειδή ο Μεταξάς είχε ακυρώσει την οργάνωση πολιτοφυλακής. Η Κρήτη έμεινε ανυπεράσπιστη ύστερα από την α-

Ο γιος του Βαγγέλη Σαρτζετάκη, Θεοφάνης με τη σύζυγό του Ελένη, στο Ηρώο Κυρτομάδου όπου είναι θαμμένος ο πάππος τους, Θεοφάνης Σαρτζετάκης, με τους 22 άλλους εκτελεσθέντες ήρωες.

ποστολή της 5ης Κρητικής Μεραρχίας στο Αλβανικό μέτωπο, ενώ οι 6 Βρετανοί που είχαν αναλάβει τη διοίκηση του νησιού τον Μάιο του 1941 δεν εφαρμόσαν κανένα μέτρο άμυνας.

Στη φωτιά της Μάχης της Κρήτης ορίστηκε ο ασπράτετος πληθυσμός, ο απλός λαός. Οι Κρητικοί δεν περίμεναν οδηγίες από πουθενά, ούτε από κυβερνήσεις, ούτε από κόμματα, πήραν οδηγίες από τους προγόνους τους και τους παππούδες τους και έσπευσαν να βοηθήσουν τους λίγους Έλληνες, Βρετανούς, Αυστραλούς και Νεοζηλανδούς στρατιώτες. Το χωριό μου Κυρτομάδος είναι στην περιοχή Αγιάς, λίγο έξω από τα Χανιά, πάντα όμορφο, ιδιαίτερα τον Μάιο, έξοχο, μαγευτικό. Οι λόφοι είναι πράσινοι, διάσπαρτοι από ανθισμένους θάμνους κάθε χρώματος, τα ποτάμια και η λίμνη με το γαλάζιο χρώμα τ' ουρανού δίνουν μια εικόνα μαγείας ανάμεσα στα λειβάδια με το καταπράσινο τριφύλι. Δάση από πορτοκαλιές και λεμονιές βουίζουν φορτωμένα από μέλισσες που τρυγούν το νέκταρ από τους μυρωδάτους ανθούς των λουλουδιών. Ολόκληρη η μεγάλη κοιλάδα, όλος ο κάμπος είναι ένας ύμνος στη ζωή.

Το Μάιο του 1941, όμως, η Κρήτη, το τελευταίο ελεύθερο κομμάτι της ελληνικής γής ετοιμάζεται ν' αμυνθεί, να προστατεύσει τα ιερά χώματά της από την δολοφονική ναζιστική Γερμανία του Χίτλερ που ήρθε να τα πάρει. Οι άνθρωποι της αρματώ-

νεται και περιμένουν, αλλά όχι για πολύ. Ένα μαύρο σύννεφο σκιάζει το γαλανό ουρανό εκείνης της μαγιάτικης ημέρας, απλώνεται πάνω από τη λίμνη και τα ποτάμια στους πράσινους λόφους, στα λειβάδια με το τριφύλι και στο πορτοκαλόδαοδος του Κυρτομάδου. Ο λαμπρός Μαγιάτικος ήλιος ξαφνικά χλωμιάζει καθώς τ' αεροπλάνα του Χίτλερ σαν τεράστια σαρκοβόρα πουλιά κατεβαίνουν να μας κατασπαράξουν. Οι κάτοικοι του Κυρτομάδου πολέμησαν ηρωικά τους αλεξιπτωτιστές που έπεσαν στην περιοχή τους μέχρι τις τέσσερις το απόγευμα της 20ής Μαΐου όταν τελικά υπέκυψε το χωριό. Στη θέση Λεπιδέ τραυματίστηκε στη μάχη ένας Γερμανός ανθυπολοχαγός ο οποίος οδηγήθηκε στις 2 Ιουνίου τους δολοφόνους που επιτέθηκαν στο χωριό με άσβεστο μίσος που κόχλαζε στα σωθικά του ζητώντας ανθρώπινο αίμα και πικρά δάκρυα για να οβήσει.

Όταν οι κάτοικοι Κυρτομάδου παραδόθηκαν στις αγκάλες του Ορφέα στην 1η Ιουνίου 1941 ήταν μια νύχτα καλοκαιριού γεμάτη γοητεία και μαγεία. Η αυγή άρχισε να θρονιάζεται θριαμβευτικά στο στερέωμα και γεμάτη μεγαλοπρέπεια να παίρνει τη θέση της νύχτας. Ο ήλιος δεν είχε τοξεύσει ακόμη με τις ακτίνες του τη γη όταν οι ύαινες της ναζιστικής ζούγκλας με επικεφαλής τον Γερμανό ανθυπολοχαγό κύκλωσαν το μικρό χωριό μας, κρατώντας στα χέρια τους επιτελικούς χάρτες για να μη σφά-

“Τί κι’ αν σας πήρε την πνοή τον Γερμανού το βόλι; Εσείς δεν εδακρύσατε, δε λύγισε η ψυχή σας, άξια κορμιά λεβέντικα, παιδιά της Κρήτης όλοι. Αγέρωχα, περήφανα, στήσατε για τιμή σας άγιο βωμό που πάνω του υπέροχη θυσία, σαν θείο ολοκαύτωμα νιάτα εικοσιτρία στον Λεπιδέ τα χώματα θα γράψει η ιστορία. Για της πατρίδας την τιμή και την ελευθερία τη δόξα αγαλιάσατε και την αθανασία”.

Ποίημα της Ανδρονίκης Διαγαλάκη, που ο σύζυγός της, Βασίλης, εκτελέστηκε με 22 άλλους ήρωες από τους Γερμανούς κατακτητές.

λουν στις συλλήψεις τους. Έπεσαν ακάθεκτοι κατά του Κυρτομάδου των 30 σπιτιών και με άγρια λακτίσματα έσπαζαν τις πόρτες των σπιτιών, σύρλιαζαν και χτυπούσαν αλύπητα με τους υποκοπανούς τους άνδρες. Εμείς τα μικρά παιδιά κλαίγαμε απαρηγόρητα μαζί με τις μανάδες μας βλέποντας τους Γερμανούς να βασανίζουν τους πατεράδες μας, που τους οδήγησαν όλους στο Λεπιδέ, όπου είχε τραυματιστεί ο ανθυπολοχαγός αλεξιπτωτιστής. Εκεί είχαν στήσει πολυβόλα, οι γυναίκες ψιθύριζαν “θα μας σκοτώσουν, θα φάνε τους άντρες μας” και κείνοι με αξιοπρέπεια και ψυχραιμία αντιμετώπιζαν τη μοίρα τους. “Θα τους εκτελέσουμε όλους”, είπε στα γαλλικά ο άγριος εκτελεστής, αλλά οι δασκάλες Κατίνα Μαλινδρέτου και Ανδρονίκη Διαγαλάκη που γνώριζαν τη γλώσσα δεν απεκάληψαν τίποτα στους μελλοθάνατους.

Ανερμήνευτη παραμένει η βιασύνη του Γερμανού ανθυπολοχαγού να ξεχωρίσει τον πατέρα μου Θεοφάνη Σαρτζετάκη, το θείο μου Ματθαίο Τζαμπαζάκη, τα τρία αδέρφια Βασίλειο, Ιωάννη και Εμμανουήλ Διαγαλάκη, τον Νύκτα Ιωάννη και τον Νικόλαο Λεκάκη που παρέταξε μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα. Ο ανθυπολοχαγός προσπαθούσε με λακτίσματα και ξυλοδαμμό ν' αναγκάσει τον πατέρα μου να γονατίσει, αλλά εκείνος αρνιόταν παλικαρίσια να κάμψει το σώμα του. Ήθελε να πεθάνει όρθιος σε ηλικία 36 ε-

τών, στρατιωτικός, γεροδεμένο παλικαρί που μόλις είχε επιστρέψει από την πρώτη γραμμή στο Αλβανικό μέτωπο. Η θηριωδία του Γερμανού ανθυπολοχαγού κορυφώθηκε όταν έδωσε τη διαταγή της εκτέλεσης και τα πολυβόλα εκτόξευσαν τους μύδρους τους στα στήθη των επτά παλληκαριών, ενώ με συντριβή και σπαραγμό οι γυναίκες υποχρεώθηκαν να παρακολουθήσουν τη σκληρή χαριστική βολή. Το φρικτό θέαμα συγκλόνησε τις γυναίκες που έκλαιγαν σπαραξικάρδια κι' εμείς τα παιδιά, τρομαγμένα είχαμε γατζωθεί στις μανάδες μας και κλαίγαμε μαζί τους ασταμάτητα. Ο συγερός δολοφόνος ανθυπολοχαγός αποχώρησε τραγουδώντας μετά την εκτέλεση των επτά ηρώων και τον διαδέχτηκε ένας Γερμανός ταγματάρχης επικεφαλής νέου κύματος δολοφόνων που εκτέλεσαν τους υπόλοιπους 16 άνδρες, που θάφτηκαν σε ένα μεγάλο λάκκο με τους άλλους 7, συνολικά 23 ήρωες από το Κυρτομάδο, ένα μικρό χωριό της λεβεντογέννας Κρήτης. Τα τρία παιδιά που έσκαψαν το λάκκο, όταν είδαν ότι ζούσε ακόμη ο Γεώργιος Μανουσογιαννάκης, έριξαν χόρτα πάνω του για να τον βοηθήσουν, αλλά το είδαν οι Γερμανοί και τον σκοτώσαν με τα περιστροφά τους. Το μίσος των Γερμανών ήταν τέτοιο, που τοποθέτησαν δύο νάρκες ανάμεσα στα πτώματα στον κοινό τάφο για να μη τολμήσουν να τους ξεθάψουν.

Οι 23 ήρωες είναι: Ατσιδάκης Μιχαήλ, Ανάογλου Αναστάσης, Διαγαλάκης Βασίλης, Κουτσογιαννάκης Γεώργιος, Μαλινδρέτος Χαράλαμπος, Νύκτας Ιωάννης, Σαρτζετάκης Θεοφάνης, Σηφαλάκης Αναστάσης, Τζαμπαζάκης Ματθαίος. Φραγγεδάκης Νικόλαος, Χαμηλοθώρης Ματθαίος, Αναστασιάδης Χρήστος, Γουδής Σταύρος, Διαγαλάκης Ιωάννης, Κατσούλης Αλέξανδρος, Λεκάκης Νικόλαος, Μανουσογιαννάκης Γεώργιος, Πενταράκης Γεώργιος, Σειμένης Γεώργιος, Σταματάκης Νικόλαος, Τσιραντωνάκης Ανδρέας και Φουράκης Χρήστος.

Όλοι στο χωριό μου φόρεσαν μαύρα ρούχα τότε και οι περισσότεροι δεν τα έβγαλαν ποτέ. Εγώ, ο Βαγγέλης Σαρτζετάκης, ήμουν μικρό παιδί όταν οι Γερμανοί σκοτώσαν τον πατέρα μου και δεν γνώρισα την ευτυχία και χαρά μέσα στην οικογένειά μας. Το όνομα του ήρωα πατέρα μου, Θεοφάνης Σαρτζετάκης του Μιχαήλ, είναι γραμμένο σε δύο μνημεία ηρώων, στο Κυρτομάδο, τον τόπο εκτέλεσης και στην ηρωική Κάνδαλο, το χωριό όπου γεννήθηκε.